

ZİHİNSEL YETERSİZLİKTEN ETKİLENMİŞ BİR ÖĞRENCİYE OKUDUĞUNU ANLAMA BECERİSİNİN KAZANDIRILMASINDA HİKAYE HARİTASI TEKNİĞİNİN ETKİLİLİĞİ

Zihin Engelliler Öğretmeni Şaziye SEÇKİN
TSK Sağlık Vakfı Güvercinlik Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
mail: saziyeseckin@ankara.tc

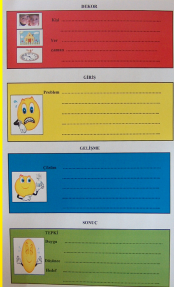
ÖZET

Bu çalışmanın amacı zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bir öğrenciyi okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin kullanılmasının etkililiğini belirlemektir. Çalışmada 22 yaşında bir erkek öğrenci yer almıştır. Öğrenciyi okuduğunu anlama becerisini kazandırmak için öğrenim ve değerlendirme oturumlarında Stein ve Glaser'in öykü yapısına göre hazırlanmış öyküler, bu öykülerin dilçi araları ve öykü yapısına göre düzenlenen boş hikaye haritaları kullanılmıştır. Üç başlama düzeyi belirleme oturumunun sonuçlarına göre öğrencinin okuduğunu anlama becerisini kazanmaya gereksinim olduğunu katar verilmiştir. Çalışmada tek denekli deneysel desenlerden AB deseni kullanılmıştır. Çalışma sonunda katılımcı öğrenciyi okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin kullanılmasının etkili olduğu bulunmuştur.

GİRİŞ VE YÖNTEM

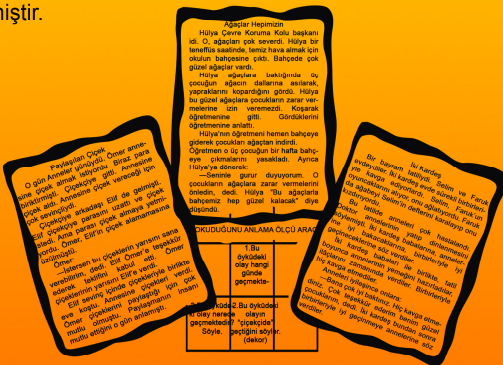
Türkçe öğretiminde temel amaç; öğrencilere dinlediğini ya da okuduğunu ve anladığını sözle ya da yazıyla ifade etme becerilerinin kazandırılmasıdır. Öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini geliştirmeleri, hem Türkçe dersinin amaçlarını gerçekleştirmelerine, hem de ders kitapları dışındaki öğretim malzemelerinin az kullanıldığı eğitim ortamlarında birçok bilgiyi edinmelerine hizmet etmektedir (Güzel-Özmen, 2004). Doğru ve anlaşılır okumakta ve okuduğunu anlamakta güçlük yaşayan zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için okuduğunu anlama becerisi öğretimi daha da önem kazanmaktadır (Duman & Çiftçi, 2007). Metin okuma anlama, metindeki bilgi birimleri ve ilişkilerinin anlaşılmasıyla gerçekleşen bir beceridir. Okunacak metnin analiz edilmesi, metni anlamayı sağlayacak bilgi birimlerinin ve bu birimler arası ilişkilerin belirlenmesini sağlar (Güzel-Özmen, 2004). Sorrell (1990)'e göre hikaye haritası tekniği, hikâyenin parçalarının birbiriyle ilişkisini okuyucuya öğreten ve hikâyenin temel elemanlarına okuyucunun dikkatini çekmek için, bu elemanların şemalarla verildiği bir şema-yapı tekniğidir (Duman & Çiftçi, 2007). Hikaye haritası kullanılarak yapılan okuduğunu anlama öğretiminde metinler bilgi birimlerine ve bu birimler arasındaki ilişkilere göre görsel olarak bir şema üzerinde analiz edildiği için öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerinin artması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı zihinsel yetersizlikten etkilenmiş bir öğrenciyi okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin kullanılmasının etkililiğini belirlemektir. Çalışmada 2009-2010 yılında T.S.K Sağlık Vakfı Özel Eğitim Merkezi'ne devam eden 22 yaşında bir erkek öğrenci yer almıştır. Çalışmada tek denekli deneysel desenlerden AB deseni kullanılmıştır. Çalışma, öğrencinin bireysel derslerini aldığı sınıfta uygulamacı ile karşılıklı ve birebir yürütülmüştür. Öğrenciyi okuduğunu anlama becerisini kazandırmak için uygulama ve değerlendirme oturumlarında Güzel-Özmen (2004)'in Okuduğunu Anlama Seti'nde yer alan öyküler ve bu öykülerin ölçü araçları kullanılmıştır.

Hikaye Haritalarının Oluşturulması: Hikaye haritaları dekor, giriş, gelişme ve sonuç olmak üzere 4 bölümden oluşturulmuştur. Dekor bölümünde kişi, yer, zaman; giriş bölümünde problem; gelişme bölümünde çözüm; sonuç bölümünde sonuç ve duygu, düşünce, hedef alt başlıkları yer almıştır.

Başlama Düzeyi verilerinin Toplanması: Uygulama öncesinde 3 oturum başlama düzeyi verisi toplanmıştır. Başlama düzeyi verileri toplanırken öğrenciyi verilen öyküyü okuyacağı ve sonra kendisine öykü ile ilgili sorular sorulacağı söylenmiştir. Öğrenci öyküyü okuduktan sonra sorular sorulmuş ve cevaplar öykünün sorularına göre düzenlenen kayıt çizelgesine kaydedilmiştir.

Uygulama model olma, rehberli uygulama ve bağımsız uygulama aşamalarından oluşmuştur.

Model olma aşamasında, öğrenci için olmak üzere ikişer tane öykü ve hikaye haritası kullanılmıştır. Öğrenciyi oturum başlangıçlarında çalışmanın amacı ve bu beceriyi kazandığında yapabilecekleri anlatılmıştır. Öğrenciyi öykü bir defa sessiz okutulmuştur. Uygulayıcı bir öykünün dekor, giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluştuğunu ve bu bölümlerde nelerin yer aldığı hikaye haritasından öğrenciyi göstererek söylemiştir. Öğrenci de öykü bölümlerini ve alt birimleri hikaye haritasından göstererek söylemiştir. Sonra uygulayıcı kendisinin ve öğrencinin öykülerinden dekor bölümünü işaretlemiştir. Uygulamacı, öğrenciyi öykünün ilk bölümü olan dekor bölümünü okuyacağını ve kendisini dikkatlice dinlemesi gerektiğini söylemiş ve bölümü okumuştur. Uygulayıcı dekor bölümünde yer alan alt birimlere yönelik olarak öykünün ne zaman, nerede geçtiği ve öyküde kimlerin bulunduğu sorularını da sorarak hikaye haritasında bu sorulara karşılık gelen birimleri karşılarını sırayla doldurmuş ve öğrenciden de doldurmasını istemiştir. Bölüm, hikaye haritasında doldurulduktan sonra uygulayıcı birimleri ve öyküdeki karşılıklarını tekrar söylemiş ve öğrenciyi de söyletmiştir. Aynı süreç öykünün diğer bölümleri hikaye haritasında doldurulurken de izlenmiştir. Her model olma oturumu sonunda çalışılan öykü öğrenciyi bir kez daha okutulmuş ve öykü kaldırılarak anlama soruları öğrenciyi sorulmuştur. İlk uygulamadan sonraki model olma uygulamalarında öğrenciyi öykü bölümleri ve sonraki bölümün ne olduğu sorulmuştur. Öğrenci bağımsız olarak öykü bölümlerini ve bu bölümlerin birimlerini söylediğinde rehberli uygulama aşamasına geçilmiştir.

Rehberli uygulama aşamasında, sadece öğrenciyi öykü ve hikaye haritası verilmiş, öğrenciden öyküyü bir kez sessiz okuması istenmiştir. Öğrenci öyküyü okuyunca bir öykünün ilk bölümünün ne olduğu sorulmuştur. Öğrenci cevap verdikten sonra bölümü okuması ve doldurması istenmiş, birimle ilgili anlama sorusu sorulmuştur. Aynı süreç, öğrenci diğer bölümleri doldururken de izlenmiştir. Öğrencinin yanlış tepki verdiği veya tepki vermediği durumlarda uygulayıcı öğrenciyi model olmuştur. Her rehberli uygulama oturumu sonunda çalışılan öykü öğrenciyi bir kez daha okutulmuş ve öykü kaldırılarak anlama soruları öğrenciyi sorulmuştur. Öğrenci öykü bölümlerini okuduktan sonra ilgili anlama sorularını bağımsız olarak cevapladığında bağımsız uygulama aşamasına geçilmiştir.

Bağımsız uygulama aşamasında, öğrenciden öyküyü okuması ve hikaye haritasını doldurması istenmiştir. Öğrencinin yanlış tepki verdiği veya tepki vermediği durumlarda uygulayıcı rehberli uygulamada olduğu gibi ipucu vermiştir. Her bağımsız uygulama oturumu sonunda çalışılan öykü öğrenciyi bir kez daha okutulmuş ve öykü kaldırılarak anlama soruları öğrenciyi sorulmuştur.

Öğretim oturumlarından 15 gün sonra 3 ardışık izleme oturumu düzenlenmiştir. İzleme oturumlarında öğrenciyi sadece öykü verilmiş, öğrenciden öyküyü bir kez sessiz okuması istenmiştir ve anlama soruları sorularak cevaplar kaydedilmiştir.

BÜLGÜLER VE YORUM

Bu çalışma model olma aşaması 4, rehberli uygulama aşaması 3, bağımsız uygulama aşaması 3 oturum olmak üzere 10 oturumda tamamlanmıştır. Öğrenci, başlama düzeyi oturumlarının üçünde öyküde bulunan kişileri; ikisinde ise öykünün problemini anlamayı içeren sorulara doğru tepki vermiş, diğer sorulara ise yanlış tepki vermiş ya da tepki vermemiştir. İzleme oturumlarındaki değerlendirmelerde öğrenci, öykünün girişim bölümünü anlamayı içeren sorulara yanlış cevap vermiş; diğer sorulara ise doğru cevaplamıştır. Çalışma sonunda öğrenci için, okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin etkili olduğu bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonunda öğrenci için, okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin etkili olduğu bulunmuştur. Alanda çalışan meslek elemanlarına, okuduğunu anlama becerisinin kazandırılmasında hikaye haritası tekniğinin kullanılmasını önerilebilir. Sonraki araştırmalarda hikaye haritası ile öykü yapısı öğretiminin okuduğunu anlama becerisinin yanında yazılı ifade (öykü yazma) becerisi üzerine de etkisine bakılabilir.

KAYNAKÇA

Duman, N. ve Çiftçi-Tekinarslan, İ. (2007). Hikaye haritası yönteminin hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin okuduğunu anlama becerileri üzerindeki etkileri. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 8(1), 33-55.
Güzel-Özmen, R. (2004). Okuduğunu anlama seti-öğretmen kitabı. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.